

MEKSIKO – NOVA NARKODEMOKRACIJA U LATINSKOJ AMERICI?

Lidija Kos-Stanišić

*Fakultet političkih znanosti,
Sveučilište u Zagrebu*

Pregledni rad

Primljeno: veljača 2011.

Sažetak Autorica u članku analizira demokratsku tranziciju i prvo desetljeće meksičke demokracije. Navodi da se demokratska tranzicija odvijala paralelno sa snažnim uzdizanjem narkobiznisa, što je uzrokovalo stvaranje izvanustavnih aktera – narkokartela. Situacija je najproblematičnija u šest meksičkih saveznih država u kojima narkokarteli uzrokuju manjkavosti u funkcioniranju većine parcijalnih režima ustavne demokracije. U zaključku je iznesen strah da bi se urušavanje demokracije moglo proširiti na ostale savezne države te da bi se Meksiko mogao pretvoriti u narkodemokraciju na cjelokupnom državnom teritoriju.*

Ključne riječi Meksiko, defektna demokracija, demokratska tranzicija, narkodemokracija

Uvod

Od svih regija svijeta treći val demokratizacije najviše je zahvatio Latinsku Ameriku. No u pojedinim slučajevima mjere poduzete s ciljem demokratizacije države vodile su njezinoj eroziji. U slučajevima kada se demokratizacija odvijala paralelno s procvatom narkobiznisa, erozija je bila još pogubnija. To je osobito uočljivo na primjeru Kolumbije. Iako Kolumbiju smatramo izbornom demokracijom koja u širem smislu označuje sve demokratske političke poretke koji se legitimiraju kompetitivnim izborima i po

tome su oprečni autokratskim političkim režimima, definiranje kolumbijske demokracije isključivo na temelju kompetitivnih izbora pokazalo se nedostatnim. Izbore je teško okarakterizirati slobodnim i demokratskim jer se natjecanje i participiranje održava u uvjetima u kojima izvanustavni akteri djelomično kontroliraju izborni proces, a država nema autoritet nad dijelovima vlastitog teritorija. Trenutačno je slična situacija i u Meksiku.

Nakon završetka kolumbijskog krvavoga građanskog rata (*la violencia* 1948.-1958) slijedilo je mirnodopsko razdob-

* Prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta “Republika Hrvatska u europskoj sigurnosnoj arhitekturi” provedenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH.

lje vladavine Narodnog fronta i konsocijacijske demokracije (1957-1974). Politički život bio je zamrznut sve do 1986, a njegovim otvaranjem započeo je novi val sukoba i nasilja. Urušavanje demokracije bilo je potaknuto decentralizacijom koja je oslabila središnju vladu i ojačala aktere koji su kontrolirali regionalne i lokalne vlade. Često su to pod utjecajem narkobiznisa, umjesto regionalnih političara, bili izvanustavni akteri koji nisu bili podvrgnuti demokratskoj odgovornosti, a imali su posljednju riječ u donošenju odluka u određenim domenama politika (Merkel, 2004: 88). Tako je stvorena kontraproduktivna situacija, jer su mjere poduzete da ojačaju demokraciju neočekivano imale negativne posljedice. Razvojem kokainskog narkobiznisa nastaju moćni narkokarteli (Medellin i Cali), jača ljevičarska gerila FARC (*Fuerzas Armadas Revolucionarias Colombianas*) i ELN (*Ejército de Liberación Nacional*) te brojne desničarske paravojne grupe koje su se 1997. ujedinile (AUC – *Autodefensas Unidas de Colombia*). U državi koja nije mogla kontrolirati nasilje ni provoditi red na velikom dijelu teritorija znatan udio novca od trgovine drogom usmjeren je u džepove gerilskih i paravojnih grupa. Tako je stvorena politička situacija u kojoj je država bila primorana u isto vrijeme voditi tri rata s tri izvanustavna aktera. Izvanustavni akteri – narkokarteli, gerila i paravojne jedinice – ratovali su protiv države i međusobno, ali su i poslovno surađivali. Da je država bila nemoćna u borbi s izvanustavnim akterima, pokazala je prepuštajući im znatne dijelove teritorija, nudeći amnestiju, smanjene kazne i neizručivanje SAD-u. Infiltriranost narkokartela u politiku osobito je bila pod povećalom nakon što je Ernesto Samper (1994-1998) optužen da je od kartela Cali pri-

mio šest milijuna američkih dolara za financiranje drugog kruga predsjedničkih izbora. Da bi pokazao da su optužbe protiv njega neistinite, za njegova mandata uništeni su karteli Medellin i Cali, no njihov je posao preuzeo kartel Norte del Valle. Veze političara, vladinih dužnosnika, snaga sigurnosti i ostalih sektora kolumbijskog društva s paramilitarnim grupama razvijale su se godinama, te su rezultirale njihovim infiltriranjem u kolumbijsku politiku i vladu. Bila je to javna tajna koja je izbila na svjetlo dana tijekom afere *parapolitica*.¹

Nakon što su propali mirovni pregovori vlade Vergilia Barca (1986-1990) s gerilom, građani Kolumbije glasovali su za promjene. Na vlast je došao Alvaro Uribe (2002-2010), za čijeg je prvog mandata AUC stalnim ofenzivama oslabio gerilsku kontrolu nad sjeverom države. Paramilitarne skupine bile su odgovorne za povećan broj kršenja ljudskih prava, te je sporazumno demobilizirano 30.000 pripadnika AUC-a (2003-2006). Politička situacija u državi naizgled je bila stabilizirana. No baš kao što uništenje kartela Medellin, Cali i Norte del Valle (od 2003. gubi na značenju) nije smanjilo opseg trgovine drogom, tako ni slabljenje gerile i demobilizacija AUC-a

---

¹ Afera *parapolitica* (*parapolitica*) izbila je 2006. kad je velik broj zastupnika u Kongresu, članova Uribeove Konzervativne stranke bio optužen za suradnju s AUC-om. Do proljeća 2008. optužena su i zatvorena 62 zastupnika, uključujući i Maria Uribea, bivšeg predsjednika Kongresa i Alvarova rođaka. Kako bi se distancirao od skandala, Uribe je u svibnju 2008. SAD-u izručio 15 paravojnih lidera optuženih za trgovinu drogom, čime je htio pokazati SAD-u i kolumbijskoj javnosti kako je predan u namjeri da uništi paravojne jedinice (Kos-Stanišić, 2008: 91-117).

nisu povećali sigurnost građana, već su nastale nove kriminalne grupe, poznate kao Bacrim (*bandas criminales*), koje se bore za njihovu ostavštinu.² Prema izvještaju Indepaza (*Instituto de Estudios para el Desarrollo Y Paz*), nova generacija paramilitarnih grupa prisutna je u 29 od 32 departmana i predstavlja glavne kršitelje ljudskih prava. Između 2002. i 2008. broj ubojstava na 100.000 stanovnika značajno se smanjio (sa 70 na 36), no podaci iz 2008. pokazuju da su nove kriminalne grupe odgovorne za 68% kršenja ljudskih prava (ubojstva, nestanci, zastrašivanje, ranjavanje, tortura itd.), gerila za 25%, a oružane snage za svega 3%.³ Indepaz identificira devet novih kriminalnih grupa s oko 13.000 članova koje se bave narkobiznisom i glavna su pokretačka snaga oružanog konflikta u Kolumbiji. Naime demobilizacijom AUC-a, uništenjem kartela Norte dell Valle i smanjenjem broja gerilaca nastala je praznina koju je trebalo ispuniti. Ispunile su je nove kriminalne grupe nastale od demobiliziranih pripadnika paramilitarnih grupa i pripadnika uništenih kartela. Stvorene su kako bi se mogle natjecati s moćnim meksičkim kartelima, a ističu se Aguilas Negras, Urabenos, ERPAC, Oficina de Envigado, Paisas i Rastrojos.⁴ Da je situacija u Kolumbiji daleko od sigurne, pokazuje i globalni indeks mira koji rangira stupanj mirnodopske situacije u državama svijeta i koji

² Colombia ante el rato de los nuevos paramilitares, www.infolatam.com, objavljeno 23. 1. 2011.

³ *La integracion: logros en medio de rearmes y dificultades no resueltas*, Informe de Comision Nacional de Reparacion y Reconciliacion, Bogota, 2010, str. 164-166.

⁴ Detaljnije vidi <http://insightcrime.org/criminal-groups/colombia>

Kolumbiju već treću godinu zaredom smješta na posljednje mjesto među svim državama Latinske Amerike.⁵

Koristeći Merkelov koncept ukotvljene i defektne demokracije⁶ i pet parcijalnih režima demokracije (izbornog režima, političkih sloboda, građanskih prava, horizontalne odgovornosti i stvarne moći vladanja), ustanovljeno je da u slučaju Kolumbije izvanustavni akteri onemogućavaju funkcioniranje triju

⁵ Godine 2010. bila je 138. od 149 država svijeta koje su obuhvaćene indeksom "Global Peace Index: 2010 Methodology, Results & Findings", <http://www.visionofhumanity.org>

⁶ Zbog nužnosti preciznijeg definiranja demokracije u državama trećeg vala W. Merkel razvio je koncept ukotvljene i defektne demokracije. Ukotvljenu demokraciju definira kao odnos međuovisnosti i uzajamne potpore pet parcijalnih režima demokracije: izbornog režima, političkih sloboda, građanskih prava, horizontalne odgovornosti i stvarne moći vladanja. Ukotvljena demokracija šira je od pojma izborna demokracija, a podjela na parcijalne režime omogućuje precizno utvrđivanje manjkavosti u nekoj demokraciji i njezino svrstavanje u defektne demokracije. Merkel razlikuje četiri tipa defektne demokracije: ekskluzivnu, domensku, neliberalnu i delegativnu demokraciju. U ekskluzivnoj demokraciji odraslim je građanima uskraćen jedan ili više segmenata univerzalnoga građanskog prava glasa. U domenskoj demokraciji veto-akteri preoteli su neke političke domene iz ruku demokratski izabranih predstavnika. U neliberalnoj demokraciji, najčešćem tipu manjkave demokracije, okrnjeno je načelo vladavine zakona, dok u delegativnoj demokraciji zakonodavna i sudbena vlast imaju tek ograničen nadzor nad izvršnom vlašću. Merkel tvrdi da manjkave demokracije nisu prolazna pojava i da su se već pokazale relativno trajnima, osobito u Latinskoj Americi u posljednjih dvadesetak godina (Merkel, 2004: 80-100).

parcijalnih režima – političkih sloboda, građanskih prava i stvarne moći vladanja, dok je zbog nepostojanja neovisne i djelotvorne sudbene vlasti ugrožen i četvrti parcijalni režim podjele vlasti i horizontalne odgovornosti (Kos-Stanišić, 2008: 91-117). Budući da Kolumbiju nismo mogli svrstati ni u jedan tip Merkelove defektne demokracije, odlučili smo je okarakterizirati prefiksom *narko*. Naime svi akteri koji uzrokuju manjkavosti u funkcioniranju parcijalnih režima uglavnom su financirani novcem od prodaje droge, dok je istodobno i glavni ustavni akter – država – financiran novcem namijenjenim borbi protiv narkoindustrije.⁷ Terminom narkodemokracija koriste se dužnosnici vlade SAD-a i eksperti u borbi protiv droge koji Kolumbiju i Meksiko (te Afganistan) smatraju narkodemokracijama, tj. državama čiji su politički sustav, ekonomija i društvo pod utjecajem moći i bogatstva narkoindustrije duboko prožeti iskrivljenim vrijednostima.

Kako bismo provjerili koliko su točne sve češće usporedbe Meksika i Kolumbije, odlučili smo analizirati političku situaciju u Meksiku i pronaći razlike i sličnosti s Kolumbijom. Glavna teza koju ćemo u članku pokušati dokazati jest: ako se demokratska tranzicija odvija paralelno sa snažnim uzdizanjem narkobiznisa, dolazi do stvaranja izvanustavnih narokoaktera koji uzrokuju manjkavosti u funkcioniranju parcijalnih režima ustavne demokracije, a time i do stvaranja narkodemokracije. Cilj članka “Meksiko – nova narkodemokracija u Latinskoj Americi?” jest pokazati potencijalnu prijetnju da i Meksiko

u budućnosti postane narkodemokracija. Naime i ondje se demokratizacija poklopila s razvojem narkoindustrije, te su stvoreni i izvanustavni narokoakteri (narkokarteli) koji narušavaju funkcioniranje demokracije. Rad se sastoji od uvoda, triju poglavlja i zaključka. U uvodu su izložene glavne teze članka “Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije” te najnoviji razvoj političke situacije. U prvom poglavlju bit će prikazana meksička tranzicija k demokraciji u razdoblju od 1977. do 2000. U drugome poglavlju bit će analizirana politička situacija nakon uspostave demokracije (2000-2010) i proces stvaranja izvanustavnih narokoaktera, dok će u trećem poglavlju biti prikazan utjecaj SAD-a na meksičku politiku. U zaključku će biti izloženi argumenti za opravdan strah da bi i Meksiko mogao postati narkodemokracija.

1. Meksička tranzicija k demokraciji

U okvirima Latinske Amerike Meksiko je jedinstvena država. Od ostalih država regije razlikuje se po 3200 kilometara dugačkoj granici sa SAD-om, uspješnoj revoluciji (1910-1917) i sedamdesetogodišnjoj vladavini jedne stranke (*Partido Revolucionario Institucional* – PRI), zbog čega je najveći dio 20. stoljeća bio država s najvišim stupnjem političke stabilnosti u regiji. No Meksiko nije bio demokracija. Civilna autoritarna jednostranačka vladavina PRI-a svrstavala je Meksiko sve do kraja 20. stoljeća u poludemokracije, iako nikada nije bilo ozakonjeno jednostranačje niti je bio zabranjen rad opozicijskim strankama. PRI je svoj legitimitet temeljio na zastupanju ideala revolucije: demokracije, zemljišne reforme, socijalne pravde i nacionalnog suvereniteta. Ključ njegove dugovječnosti bila je po-

⁷ U razdoblju 2000-2010. SAD je za financiranje “Plana Kolumbija” izdvojio 7 milijardi dolara, uglavnom za vojnu opremu.

držka birača. Nobelovac Mario Vargas Llosa nazvao je vladavinu dominantne stranke, koja je kombinirala autoritarnost s fleksibilnošću udovoljavanja želja ma glasača, neutralizirajući na taj način proteste i disidente, “savršenom diktaturom”. Meksički politički sustav do 2000. može se nazvati i “fleksibilnim autoritarizmom” (Hamilton, 2006: 298-299).

U strahu da bi demokratizacija mogla ugroziti političku stabilnost države, tranzicija se provodila postupno i trajala je gotovo četvrt stoljeća. Započela je 1977, a završila tek 2000. dolaskom na vlast Vincentea Foxa, član PAN-a (*Partido Accion Nacional*). Krajem 1970-ih PRI je imao nadmoćnu većinu u Kongresu, vladao je svim saveznom državama (31) i federalnim distriktom, tj. glavnim gradom. Godine 2000. politička mapa Meksika bila je posve drugačija. Niti jedna stranka nije imala većinu u Zastupničkom domu. Guverneri koji su bili na vlasti u 10 država i glavnom gradu nisu bili članovi PRI-a. Foxova pobjeda 2000. nije uzrokovala iznenadno rođenje demokracije, već je učinila vidljivima fundamentalne promjene koje su se provodile duže vremena. U Meksiku je do demokratske tranzicije došlo nagodbom u koju su bili uključeni članovi PRI-a koji su željeli reforme, opozicijska elita koja je surađivala s PRI-om i rupturisti koji su željeli konfrontacije. Proces je bio kombinacija interakcija “odozgo” i “odozdo” (Loeza, 2002: 294). Dinamika demokratizacije jednostranačke vladavine razlikuje se od ostalih vrsta tranzicije. U ovom slučaju ne ruši se diktator niti se vojska povlači u vojarne, a vlast prepušta civilima, već treba postojati realna mogućnost da hegemonijska stranka bude poražena na izborima. Stoga nije nužno da hegemonijska stranka i bude poražena. Na primjeru Meksika vidjet ćemo

kako je PRI unatoč unilateralnoj kontroli nad državnim aparatom te zakonodavnim i izbornim institucijama odlučio da će pošteno pobijediti na izborima (Magaloni, 2005: 122-124). Na demokratizaciju je utjecala i promjena ekonomske politike. Naime velika ekonomska kriza koja je 1980-ih zahvatila Meksiko pokazala je da je postojeća ekonomska politika neodrživa. Država više nije imala sredstava za financiranje državno planirane i kontrolirane privrede ni za plaćanje stranih kredita. Inozemni su kreditori financijsku pomoć (davanje novih kredita) uvjetovali provođenjem reformi kojima su brojne državne tvrtke nacionalizirane, a tržište liberalizirano. Time je federalna vlada počela gubiti kontrolu nad privredama saveznih država, a provođenje oštrih stabilizacijskih mjera vodilo je reduciranju javnih usluga i padu popularnosti.

Tranzicija je započela reformom 1977. čiji je cilj bio povećati političku participaciju opozicijskih stranaka i pri tome očuvati dominaciju PRI-a. Reformom je aktiviran uspavani federalni sustav države. Nove reforme provedene 1986. omogućile su da se na predsjedničkim izborima 1988. prvi put u povijesti Meksika natječu tri kandidata: Carlos Salinas (PRI) – 50,36%, Manuel Clouthier (PAN) – 17,07% i Cuauhtemoc Cardenas (FDN) – 30,08%. Izbori nisu bili poštjeni, a nije poznato u kojoj je mjeri PRI utjecao na izborne rezultate jer su glasački listići uništeni. Budući da je tijekom prebrojavanja glasova pao kompjutorski sustav (*se cayó el sistema*), opozicijske stranke organizirale su prosvjede i mobilizirale građane. Cardenas je zahtijevao nove izbore, no PAN, koji je bio zadovoljan brojem dobivenih zastupničkih mjesta, prihvatio je Salinasovu pobjedu. Tako je stvorena “ko-

alicijska” vlada PRI-a i PAN-a koja je izbornim reformama 1990-1993. dodatno poboljšala uvjete za održavanje slobodnih i poštenih izbora. PAN je podržavanje ekonomske politike predsjednika Salinasova uvjetovao provođenjem političkih reformi. Jedna od najznačajnijih reformi provedena je 1990. Njome je osnovan Federalni izborni institut (IFE), koji je 1993. postao nezavisan i dobio autoritet potvrđivanja izbornih rezultata. Kao posljedica reformi na lokalnim izborima raste kompetitivnost, a pobjedom opozicija, uglavnom PAN, dolazi na vlast.⁸ Smatrajući ga izdajnikom, PRI je svog bivšeg člana Cardenasu i njegov PRD (*Partido Democratico Revolucionario*) tek 1994. uključio u proces reformi.⁹ Predsjednički izbori i izbori za Kongres 1994. protekli su mirno. PRI je zadržao

⁸ Politika Salinasova postizbornog vraćanja usluga PAN-u poznata je pod imenom *concertaciones*. Njome je svako PAN-ovo osporavanje lokalnih izbornih rezultata vodilo prepuštanju PRI-ove pobjede PAN-u (Magaloni, 2005: 130-131).

⁹ Pod vodstvom bivšeg člana PRI-a C. Cardenasu udružena ljevica osnovala je 1989. treću najvažniju meksičku stranku PRD (*Partido Democratico Revolucionario*), u koju su se učlanili bivši komunisti, socijalisti i lijevo krilo PRI-a (*cardenistas*). PRD je na predsjedničkim izborima 1993. prošao puno lošije od očekivanog (17%), no 1997. Cuauhtemoc Cardenas postao je gradonačelnik glavnoga grada (Kos-Stanišić, 2009: 128).

Sporazumom iz Barcelone tri najznačajnije meksičke stranke dogovorile su osnivanje savjetničkog tijela građana (*Consejo Ciudadanos*) koje je činilo šestero građana. Svaka stranka mogla je predložiti dva savjetnika koja je Zastupnički dom trebao potvrditi dvotrećinskom većinom. Oni su zajedno s još četiri člana Kongresa, dva člana PRI-a i dva opozicionara činili novu upravu IFE-a (Magaloni, 2005: 130-131).

većinu u oba doma, ali nije mogao sam izglasati ustavne amandmane. Naime u periodu 1994-1996. opozicija je vladala u 17 (od 30) najvećih gradova, a PAN u četiri države sa 17% stanovništva Meksika. Reforme su provedene i 1996, a cilj im je bio dodatno poboljšati institucionalni i zakonski okvir koji bi vodio slobodnim i poštenim izborima.¹⁰ Stoga su pobjedom na izborima 1997. opozicijske stranke dolazile na vlast u sve više država i gradova, no najimpresivnije promjene dogodile su se na nacionalnom nivou. PRI je imao 239 zastupnika u Kongresu, što znači da mu je nedostajalo 12 zastupnika za većinu. Opozicija je oformila Opozicijski front koji se sastojao od PRD-a (125 mjesta), PAN-a (121), Zelenih (8) i Radničke stranke (7). Naravno, bilo je sve više međustranačkih pregovora, kao i pregovora između izvršne i zakonodavne vlasti. U Senatu je PRI imao većinu, što mu je omogućavalo da stopira provođenje odluka koje je u Zastupničkom domu izglasavala opozicija, na što su zastupnici Kongresa opet odgovarali neprihvatanjem inicijativa izvršne vlasti. Smatra se da je aktiviranje federalizma pozitivno utjecalo na demokratizaciju Meksika jer nije došlo do fragmentacije stranačkog sustava i osnivanja brojnih regionalnih stranaka, već do stvaranja trostranačkog sustava.¹¹ No

¹⁰ Reforme su se sastojale od tri značajne promjene. Prva – prvi put nakon 50 godina stanovnici glavnoga grada mogli su birati gradonačelnika, kojeg je prije postavljao predsjednik države. Druga – u Zastupničkom domu niti jedna stranka nije mogla imati više od 300 zastupnika (60%). Treća – članovi Senata biraju se razmjernim izbornim sustavom, čime je smanjena loša podjela izbornih okruga (Kos-Stanišić, 2009: 131-132).

¹¹ Od 1989. meksičkom politikom dominiraju tri stranke, koje su na federalnim izborima

federalizam je omogućio lokalnim igračima autonomiju sklapanja sporazuma, ne samo s ustavnim već i s izvanustavnim akterima.

Na predsjedničkim izborima 2000. *Alianza por el cambio*, koalicija PAN-a i Zelenih (PVEM-a), dobila je 43% glasova. Smatra se da su Meksikanci tada prvi put glasovali za kandidata, a ne za stranku. Bio je to više protestni glas i glas želje za promjenom, glas za “bolju budućnost” bez njezina specifičnog sadržaja. Opoziciji je pripala izvršna vlast, ali prvi put u modernoj povijesti Meksika niti jedna stranka nije imala zakonodavnu većinu, iako je PRI i dalje imao najveći broj zastupničkih mjesta.

2. Na putu prema narkodemokraciji

Osim za demokratizaciju 2000. bila je ključna i za meksički narkobiznis, jer tada započinje nova era meksičkih kartela. Porazom PRI-a došlo je do zamjene dužnosnika na vlasti, kako na državnoj tako i na razini saveznih država i gradova. Izazovi narkobiznisa s kojima se država već neko vrijeme suočavala izašli su na svjetlo dana. Problemi nisu bili novi, ali se pod utjecajem demokratizacije i ekonomske globalizacije stupanj nasilja znatno povećao. O'Neil (2009: 64-66) navodi da su veze PRI-a i krijumčara uspostavljene još za vrijeme američke prohibicije alkohola. Krajem Drugog svjetskog rata uspostavljeni su i kontakti s krijumčarima droge, s kojima je ustanovljena neka vrsta odnosa patrona i klijenta. PRI nije posvećivao pozornost aktivnostima krijumčara, koje su zauzvat

vođene tiho i s mjerom. Kada su sredinom 1980-ih Amerikanci “zatvorili” karipski koridor kojim se droga morskim putem iz Kolumbije krijumčarila na Floridu, tranzit droge za američko tržište preseljen je u Meksiko. U prvo vrijeme kolumbijski narkotrafikanti plaćali su meksičkim krijumčarima 1000 američkih dolara po kilogramu kokaina prokrijumčarenog u SAD. Kasnije je usluga naplaćivana u naturi, odnosno kokainu, te su se meksički krijumčari uz tranzit počeli baviti i dilanjem droge na teritoriju SAD-a.

Budući da su aktivnosti narkotrafikanata postajale sve vidljivije, PRI je bio primoran povremeno poduzimati akcije protiv njih. No zbog korumpiranosti i nesposobnosti nisu uspjeli spriječiti jačanje njihove moći i utjecaja. PRI-ova policija više se bavila političkom kontrolom nego kriminalcima. Nije bilo sustavne strategije, a policije saveznih država, kao i municipalne policije često su bile na plaći narkotrafikanata. Da su zaposlenici vlade korumpirani, znalo se još 1985, kada je u Meksiku ubijen američki agent DEA-e (*Drug Enforcement Administration*). Istraga je pokazala da je velik broj policajaca savezne države Jalisco bio na plaći kartela Guadalajara. Korupcija je vladala od ureda guvernera Jalisca do glavne meksičke sigurnosno-obavještajne agencije DFS-a (*Dirección Federal de Seguridad*). Nadalje, utvrđeno je da su i šefovi (*comandantes*) federalne pravosudne policije (MFJP), koja je nadzirala federalnu policiju saveznih država, isto tako bili na plaći narkokartela te da se dužnost *commandantea* u sjevernim meksičkim državama mogla kupiti za nekoliko milijuna dolara. Predsjednik Salinas (1988-1994) nakon tih je otkrića poduzeo akciju protiv kartela Guadalajara i uhitio njegove vođe, uki-

---

1997. dobile ukupno 90% glasova. Na predsjedničkim izborima 2000. dobile su više od 90% glasova, kao i na izborima za Kongres 2009, čime je demonstrirano konsolidiranje trostranačkog sustava.

nuo je DFS, a kompromitirani MFJP zamijenio novom federalnom agencijom (Bonner, 2010: 37-38). Problemi s narkokartelima povećali su se 1990-ih, kako zbog raširene korupcije i nedovoljne odgovornosti tako i zbog slabih snaga reda koje, čak i kada su to htjele, nisu mogle voditi učinkovite akcije protiv narkotrafikanata. Karteli su često kontrolirali državne i municipalne policije, a federalna policija nije imala autoriteta niti je bila osposobljena za borbu protiv narkokartela. Svjestan prijetnje koju državi počinju predstavljati karteli, Ernesto Zedillo (1994-2000) osnovao je, s ciljem uništenja kartela Tijuana, Nacionalni institut za borbu protiv droga (*Instituto Nacional para el Combate a las Drogas – INCD*). Na čelu mu je bio Jose de Jesus Gutierrez, za kojeg se kasnije utvrdilo da ga je plaćao kartel Juarez, zbog čega je osuđen na trideset godina zatvora.

Kraj političkog monopola PRI-a značio je kraj koegzistencije vladajućih i narkotrafikanata. Nepisane sporazume poništavali su izborni rezultati. Narkokarteli sada su morali pregovarati s novim političkim establišmentom (O’Neil, 2009: 65). Političko otvaranje donijelo im je autonomiju jer više nisu bili klijenti PRI-a, već su potkupljivanjem i zastrašivanjem lokalnih političara mogli sklapati povoljnije sporazume. Politička situacija pogodovala je kartelima. Naime predsjednik države više nije bio svemoćan, a kako su različite razine vlasti pripadale različitim strankama, one vrlo često nisu željele prihvatiti akcije koordinirane od vlade, čak ni dijeliti informacije. Situacija se počela mijenjati za Foxove vladavine (2000-2006). Fox je poduzeo početne korake u reformiranju carinske službe i federalne policije kako bi ih očistio od utjecaja narkokartela. Godine 2005. poslao je vojsku

u Nuevo Laredo, grad koji je uz pomoć svojih plaćenih ubojica Zeta želio preuzeti Zaljevski kartel. Fox je značajno povećao broj ekstradicija narkotrafikanata SAD-u, s prijašnjih 6 na 133. Na izborima 2006. ponovo je pobijedio PAN-ovac Felipe Calderon (35,89%). Bilo je za pretpostaviti da će mu najveći izazov biti uspostavljanje institucija i praksa koje bi jamčile vladavinu prava. Stoga je glavni Calderonov cilj bio uspostaviti vladavinu zakona putem borbe protiv organiziranog kriminala i korupcije. Naime najveći su mu problem bili narkokarteli, koji su u međuvremenu toliko ojačali da su u nekim saveznom državama onemogućavali normalno funkcioniranje države. Od 2005. jači su od kolumbijskih narkotrafikanata jer kokain nabavljaju bez posrednika. Prisutni su i u Srednjoj Americi, osobito u Gvatemali, što predstavlja izuzetno opasnu prijetnju novostvorenim demokracijama u regiji. Calderon je proglasio rat narkokartelima i na ulice poslao 50.000 vojnika, što je vodilo militarizaciji javne sigurnosti i brojnim kršenjima ljudskih prava. Iako je vojska, osobito mornarica, još uvijek bila najpouzdanija institucija društva, ona nije bila osposobljena za takve zadatke. Calderon je ustanovio i novu federalnu policiju koja se istaknula u akcijama protiv kartela Tijuana, čiji je značaj smanjen. Uhićeno je oko 200.000 ljudi, no osuđeno ih je samo 2%. Uhićeni su ili ubijeni vođe nekih kartela, no nasilje i opseg trgovine drogom nisu smanjeni. Dapače, kako je vlada uzdrimala ravnotežu snaga među kartelima, tako je došlo do sve većeg nasilja i međusobnih borbi kartela za moć i teritorije. Što je postignuto u četiri godine borbe protiv narkokartela? Ubijeni su vođe nekih kartela, uhićeno je 125 narkotrafikanata, zaplijenjeno je 93.000 komada oružja i droga vrijedna

10.938 milijuna dolara te konfiscirano 434,6 milijuna dolara.¹² Najnoviji podaci meksičke vlade pokazuju da je u razdoblju 2006-2010. ubijeno 34.612 osoba, navodno većinom pripadnika narkomiljea, a samo 2010. godine ubijene su 15.273 osobe.¹³

Calderon je postao i prvi predsjednik neke države koji je otvorio raspravu o legalizaciji droga kao potencijalnom rješenju problema. S legalizacijom lakih droga (npr. marihuane) slažu se četiri od šest meksičkih predsjedničkih kandidata na izborima 2012.¹⁴

Kritičari Calderonove militarizacije borbe protiv narkokartela tvrde da nema konkretnih rezultata, već da se svaki dan sve više krše ljudska prava. Prema istraživanju javnog mnijenja (Mitovsky Consulta), 83% građana smatra da je sigurnost puno lošija nego što je bila 2006. te da je nesigurnost, uz ekonomsku krizu, glavni problem Meksika. Situacija u Meksiku sve se češće uspoređuje s onom u Kolumbiji, a strahuje se i za budućnost meksičke demokracije jer su politički sustav, ekonomija i samo društvo pod utjecajem moći i bogatstva narkoindustrije sve više prožeti iskrivljenim

vrijednostima.¹⁵ Podaci govore da je oko 500.000 Meksikanaca u narkobiznisu, bilo kao uzgajivači marihuane ili maka bilo kao "laboranti", dostavljači, preprodavači i sl. Pretpostavlja se da je između 65 i 78% meksičke privrede povezano s narkomiljeom, bilo putem pranja novca koji se ulaže u "legalne" poslove bilo crnom privredom. Meksiko je danas najveći svjetski proizvođač marihuane i treći po proizvodnji heroina, namijenjenih američkom tržištu. Ujedno je i glavna ruta kojom 80-90% kolumbijskog kokaina prolazi na putu za SAD.

Meksikom "vlada" nekoliko narkokartela, Los Zetas, Zaljevski kartel, La Familia Michoacana, Sinaloa, Juarez i Tijuana,¹⁶ koji na krijumčarenju marihuane, heroina i kokaina godišnje za-

¹² Cuatro anos de la guerra contra el narco en Mexico: que se consiguio?, www.bbc.mundo, objavljeno 7. 12. 2010.

¹³ Mexico cuenta mas muertos por la "violencia extrema", <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 12. 1. 2011.

¹⁴ Bivši predsjednik Fox otišao je još dalje, te je na svom blogu podupro legalizaciju svih droga. S njime se slažu i bivši predsjednici Zedillo, H. Cardoso (Brazil) i C. Gaviria (Kolumbija). Thinking the unthinkable: Amid drug-war weariness, Felipe Calderon calls for a debate on legalisation, www.economist.com, objavljeno 12. 8. 2010.

¹⁵ Meksikanci su i sami svjesni koliko je droga opasna za njihovo društvo. U ljeto 2008. BBC je ispitivao Meksikance o utjecaju droge na vrijednosti i običaje meksičkog društva. Oni smatraju da je droga druga najveća prijetnja meksičkom društvu i da je često izravno povezana s korupcijom, koja je prva prijetnja. Meksikanci se osjećaju nesigurnima i smatraju da:

- se narkokultura glorificira i da znatno utječe na tradicionalnu kulturu (80%);
  - se rat protiv narkokartela može dobiti (58%);
  - osim vojnog treba pronaći i druga rješenja za borbu protiv narkokartela (80%);
  - je razlog procvata narkokartela loša ekonomska situacija u državi (62%);
  - 22% Meksikanaca poznaje pripadnike narkomiljea;
  - 9% Meksikanaca izravno je, a 32% neizravno osjetilo nasilje pripadnika narkomiljea.
- Mexico en la era del narco, nota de BBC-Mundo.com, <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 22. 9. 2008.

¹⁶ Que carteles da la droga quedan en Mexico?, nota de BBCMundo.com, <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 18. 12. 2009.

rađuju između 15 i 25 milijarda dolara (O'Neil, 2009: 70). Međusobno ratuju, sklapaju i razvrgavaju saveze, stoga je vrlo teško odrediti njihovo mjesto i značaj na karti narkokartela (vidi kartu).¹⁷

Los Zetas osnovali su bivši vojni specijalci, a vođa im je Heriberto Lazcano (El Lazca). Isprva su bili vojska Zaljevskog kartela (Cartel del Golfo), no od 2009. bore se za vlast. Bave se trgovinom kokainom, ucjenama i otmicama. Prisutni su i u Gvatemali i Hondurasu.

La Familia Michoacana (LFM) bavi se proizvodnjom i trgovinom sintetičkih droga, ucjenama i prodajom piratskih proizvoda. Kartel Sinaloa na čelu s El Chapom Guzmanom smatraju najmoćnijim kartelom. Bavi se trgovinom marihuanom, kokainom i sintetičkim drogama. Od kartela Sinaloa odmetnula se organizacija Beltran Leyva (BLO), no

nakon što je krajem 2009. ubijen njezin vođa Arturo Beltran Leyva, a njegov brat Carlos uhićen, značajno je poraslo nasilje unutar dviju frakcija koje se bore za Arturovo nasljeđe, čime im je smanjen značaj.

Trenutačno Zaljevski kartel, LFM i Sinaloa tvore Novu federaciju, savez s ciljem uništenja kartela Los Zetas. Kartel Juarez (Pacifički kartel ili organizacija Vicente Carrillo Fuentes – CFO) bavi se trgovinom marihuanom i kokainom. U ratu je s kartelom Sinaloa koji želi preuzeti kontrolu nad Ciudad Juarezom, trenutačno najopasnijim gradom na svijetu (2009. stradalo 2754 ljudi, a 2010. više od 3000).¹⁸ Kartel Tijuana (organizacija Arellano Felix – AFO) oslabljen je jer su mu vođe, braća Arellano, ubijene. Bavi se trgovinom sintetičkim drogama, ucjenama i otmicama.

¹⁷ Mexican Drug Cartels: An Update, May 17, 2010, Stratfor global intelligence; Mexico and the Cartel Wars in 2010, Dec 16, 2010, <http://stratfor.com>

¹⁸ Suman 3000 muertos en Ciudad Juarez en 2010, www.lapolicia.com, objavljeno 15. 12. 2010.

Trenutačno se u Meksiku vode borbe na dvije fronte, između samih kartela te između kartela i vlade. Država i karteli bore se i za kontrolu nad snagama reda i pravosuđa. Karteli posjeduju ogromnu moć korumpiranja i zastrašivanja vladinih dužnosnika i civila, na što utječu tri faktora: 1. korupcija koja postoji od ranije; 2. neosposobljenost snaga reda da se bore s kartelima; 3. zahtjevi tržišta droge u SAD-u (Bonner, 2010: 36). Podaci govore da karteli mjesečno troše oko 500.000 američkih dolara na kupovinu informacija. One koje ne mogu kupiti novcem kupuju prijetnjama, otmicama ili ih jednostavno ubiju (*plata o plomo* – novac ili metak). Samo je 2010. ubijeno 15 gradonačelnika i PRI-ov kandidat za guvernera države Tamaulipas, a prijetnje smrću navele su brojne dužnosnike da dadu ostavku. Osim što se služe gerilskom taktikom (napadi na policijske stanice, ubojstva policajaca, vladinih dužnosnika i novinara), narkokarteli primjenjuju i nove načine zastrašivanja građana, poput vješanja *narcomanta* (platnene zastave s porukama kojima karteli demonstriraju vladavinu nad nekim teritorijem) i stavljanja na YouTube snimki pogubljenja. Meksiko je posljednjih nekoliko godina na vrhu liste najopasnijih zemalja svijeta za novinare. U posljednjem desetljeću život su izgubila 62 novinara, a samo 2010. godine četrnaest ih je stradalo od ruke narkotrafikanata.¹⁹ Novac od prodaje droge upleten je u sve segmente društva, od vladinih dužnosnika preko biznismena do vojske i policije, čak i crkve. Javnost je nedavno saznala da ni svećenici nisu imuni na novac. Pod pretpostavkom da su kriminalne aktivnosti grijeh koji tre-

¹⁹ 14 periodistas asesinados en Mexico durante 2010, www.wradio.com.mx

ba isкупiti, pojedini su svećenici prihvaćali milodare od narkokartela (*narcotimosna*) za izgradnju kapela i crkvi, čime su pripadnici narkomiljeja prali novac i savjest.²⁰

U proljeće 2010. izvršena je reforma nacionalne sigurnosti i redefinirana uloga vojske u ratu protiv narkokartela, a predsjednik Calderon je borbu protiv kriminala i korupcije zamijenio borbom za javnu sigurnost. Rasprave o tome smije li se vojska koristiti za rješavanje političko-sigurnosnih problema unutar granica države djelomično su obustavljene. Ograničena je moć predsjednika, koji bez odobrenja guvernera neke savezne države i njezina zakonodavnog tijela više ne može poslati vojsku na njezin teritorij da se bori protiv narkotrafikanata. Situacija je dodatno politizirana činjenicom da se vojska mobilizira uglavnom u problematičnim sjevernim saveznom državama na granici sa SAD-om kojima vlada opozicija, tj. PRI.²¹ No činjenica je da se bez vojske meksička vlada trenutačno ne može boriti s narkokartelima. Kako se približavaju predsjednički izbori 2012, tri vodeće meksičke stranke još će više ispolitizirati borbu protiv narkokartela i iskoristiti je u svojim kampanjama. Naime još od početka prošlog stoljeća i revolucije u Meksiku nije bilo toliko nasilja i nesigurnosti. Meksikanci su navikli na sigurnost i red nametnut odozgo, stoga se sve više protive vladavini predsjednika Calderona i PAN-a. Jasno su to demon-

²⁰ La Iglesia mexicana y la "tentacion" del narco, www.bbc.mundo, objavljeno 9. 11. 2010.

²¹ Mexican Drug Cartels: An Update, May 17, 2010, Stratfor global intelligence; Mexico and the Cartel Wars in 2010, Dec 16, 2010, <http://stratfor.com>

strirali na izborima za Kongres 2009, na kojima je PAN poražen.²²

3. Utjecaj SAD-a na političku situaciju u Meksiku

Meksiko je jedina država Latinske Amerike koja se geografski nalazi u Sjevernoj Americi i dijeli sa SAD-om, najvećom svjetskom silom, oko 3200 kilometara granice. To je utjecalo na tijek njezina povijesnog i političkog razvoja, što je meksički diktator Porfirio Diaz slikovito izrazio riječima: "Jadan Meksiko! Tako daleko od Boga, a tako blizu SAD-a". Ključni je geostrateški interes SAD-a na zapadnoj hemisferi osigurati stabilnost uz što manje troškove kako bi se mogao posvetiti nestabilnijim područjima te područjima od vitalnog interesa kao što su Bliski istok i azijsko-pacifička regija. U dokumentima Ministarstva obrane i Ministarstva vanjskih poslova SAD-a navedeni su sigurnosni problemi hemisfere. To su nestabilnost demokracija, transnacionalni kriminal, granične razmirice te hitni humanitarni slučajevi koji vode gladi, masovnim migracijama, nasilju i sl. (Yopo, 2000: 50-51). Upravo se na slučaju Meksika SAD suočava sa sigurnosnom prijetnjom jer je pod utjecajem transnacionalnog narkokriminala ugroženo funkcioniranje demokracije. Fenomen narkotika multidimenzionalan je i obuhvaća četiri glavna područja: proizvodnja droge, upotreba i zloupotreba droge, trgovina drogom i pranje novca. Narkokriminal je aktual-

na i potencijalna prijetnja sigurnosti država, uzrokuje povećanje stope kriminala, trgovinu oružjem i narkoterorizam. Posljedice su narkokriminala korumpiranost izvršne, zakonodavne i sudske vlasti te povećan stupanj nasilja (Serrano, 2000: 87-106). Svim navedenim bave se meksički narkokarteli.

Meksiko u američkoj politici zauzima poseban položaj, kako zbog susjedstva tako i zbog činjenice da je član Sjevernoameričke zone slobodne trgovine (NAFTA) te da je drugi po veličini trgovački partner SAD-a. Da SAD političku situaciju u Meksiku smatra ozbiljnom prijetnjom vlastitoj sigurnosti, pokazala je državna tajnica H. Clinton, koja je usporedila političku situaciju u Meksiku s Kolumbijom prije dvadeset godina,²³ te studija Pentagona koja je ukazala na strah vojnog establišmenta da će Meksiko postati propala država (*failed state*). Predsjednik Calderon odbacio je američke usporedbe i strahove te podsjetio Amerikance da zahtjevi njihova narkotržišta i njihovo oružje kojim se služe meksički karteli značajno utječu na stanje sigurnosti u Meksiku. Naime najveći dio oružja (oko 90%) koje koriste narkokarteli legalno je kupljen u SAD-u, a zatim prokrijumčaren u Meksiko.²⁴ Pod utjecajem snažnih lobija SAD neće tako brzo promijeniti zakon o slobodnoj kupovini oružja, no trebao bi, u cilju sprečavanja krijumčarenja oružja iz SAD-a u Meksiko, temeljitije kontrolirati promet sa sjevera na jug, a ne samo obrnuto (O'Neil, 2009: 70). Kako bi spriječili ilegalan ulazak imigranata u SAD, Ameri-

²² Pobjednik izbora bio je PRI s 241 zastupničkim mjestom (+135 mjesta od 2006) koji u koaliciji sa Zelenima (17 mjesta) ima većinu u Kongresu. PAN je osvojio svega 147 mjesta, tj. 59 mjesta manje nego 2006, a PRD 72 mjesta (-54 mjesta) (<http://www.eluniversal.com.mx/elecciones/congreso.html>).

²³ Es Mexico igual que Colombia?, www.bbc.mundo, objavljeno 9. 9. 2010.

²⁴ La guerra del narco en Mexico: "Made in USA", www.bbc.mundo, objavljeno 17. 12. 2010.

kanci su sagradili zid između dviju država. Zid je smanjio priljev imigranata, ali ne i narkotika, jer se za prebacivanje u SAD koriste podmornice, tajni tuneli ili čak katapult. U strahu za vlastitu sigurnost Amerikanci su u ljeto 2010. na granicu s Meksikom poslali dodatne vojne postrojbe,²⁵ no pitanje je da li je njihov strah opravdan. Naime od 32 savezne države stanje je problematično u samo šest država (Baja California, Sinaloa, Chihuahua, Durango, Michoacan, Tamaulipas), a kritično u tri – Sinaloi, Chihuahui i Tamaulipas. Unatoč količini nekontroliranog nasilja u navedenim državama, Meksiko posljednjih godina ima svega 15 ubojstava na 100.000 stanovnika.²⁶ U problematičnim državama stopa iznosi od 25 (Michoacan), 44 (Baja California), 49 (Durango), 80 (Sinaloa) do 143 (Chihuahua), dok je u Medellinu početkom 1990-ih bila 320.²⁷ Po uzoru na Plan Kolumbija SAD je ponudio Meksiku i državama Srednje Amerike pomoć u borbi protiv narkotrafikanata i organiziranog transnacionalnog kriminala. Inicijativom Merida (Plan Meksiko), koju je u lipnju 2008. odobrio američki Kongres, predviđeno je 1,6 milijardi dolara pomoći u razdoblju od 2007. do 2010. Prema informacijama koje se mogu naći na internetskim stranicama američkog Mi-

nistarstva vanjskih poslova, SAD je do kraja 2010. Meksiku isporučio osam helikoptera i opremu vrijednu nekoliko milijuna dolara te obučio 6700 djelatnika meksičke federalne policije i 3000 pravosudnih djelatnika.²⁸ Da su međunarodni kontekst borbe protiv kartela te snažna potpora i pomoć SAD-a nužni, slaže se većina analitičara. Oni smatraju da bi vlada SAD-a trebala svoju pomoć usmjeriti na razvoj, obuku i profesionalizaciju meksičke policije, a ne na vojnu pomoć. Predlažu i poteze koje bi trebala povući meksička vlada. Najvažnije je da zacrta realan cilj, a to je uništenje kartela koji su prijetnja državi, a ne uništenje proizvodnje i trgovine drogom. Time bi problem nacionalne sigurnosti postao policijski problem. Meksička bi vlada trebala primijeniti strategiju pojedinačnog uništavanja kartela i uhićenja ključnih vođa te njihovih potencijalnih nasljednika; izvršiti reformu pravosuđa i policije (32 lokalne policije trebaju postati jedna državna policija); shvatiti da je korisnost vojske u borbi protiv narkokartela ograničena te da nadzor i istraga trebaju biti u rukama policije; nastaviti ekstradiciju narkotrafikanata SAD-u; po svaku cijenu izbjeći stvaranje paramilitarnih skupina koje bi u strahu za svoj život i život svoje obitelji mogli angažirati dobrostojeći Meksikanci (Bonner, 2010: 42-46). Administracija predsjednika Obame promijenila je fokus Inicijative Merida te u skladu s preporukama odlučila više ulagati u obuku (trening) i tehničku pomoć nego u vojnu opremu.²⁹ Calderon mora napraviti puno više, što će u zadnjoj godini mandata i s republikanskom većinom u Kongresu biti vrlo teško.

²⁵ EEUU anuncia envio de tropas a frontera con Mexico, www.bbc.mundo, objavljeno 20. 7. 2010.

²⁶ Najviše ubojstava u Latinskoj Americi ima u El Salvadoru – 71 na 100.000 stanovnika. Slijede Honduras – 67, Gvatemala – 52, Venezuela – 49, Kolumbija – 35 i Brazil – 25; detaljnije vidi *List of countries by homicide rate*, www.wikipedia.org

²⁷ Joaquín Villalobos, *Doce mitos de la guerra contra el narco*, dostupno na <http://www.nexos.com.mx>

²⁸ Merida Initiative, www.state.gov

²⁹ U.S.-Latin American Relations: A Look Ahead, www.state.gov, objavljeno 6. 1. 2011.

Zaključak

Strah da bi demokratizacija Meksika mogla ugroziti političku stabilnost države bio je opravdan. Iako je pobjedom PAN-a na izborima 2000. Meksiko postao izborna demokracija koja se legitimira kompetitivnim izborima, demokratizacija je imala i negativne posljedice. Odvijala se paralelno sa snažnim uzdizanjem narkobiznisa, te su stvoreni snažni izvanustavni akteri – narkokarteli – koji uzrokuju manjkavosti u funkcioniranju parcijalnih režima demokracije. Došavši na vlast 2006. godine, meksički predsjednik Calderon morao se suočiti s problemom narkokartela koji su onemogućavali funkcioniranje države u šest saveznih država (Baja California, Sinaloa, Chihuahua, Durango, Michoacan, Tamaulipas). Proglasio je rat narkokartelima, a nakon četiri godine borbe i više od 34.000 mrtvih daleko je od pobjede. Iako se meksička vlada umjesto s tri, kao u Kolumbiji, treba boriti sa samo jednim izvanustavnim akterom, njega čini šest izuzetno snažnih i moćnih kartela. Pod njihovim su utjecajem u šest država (od 31 savezne države i federalnog distrikta) urušeni gotovo svi parcijalni režimi demokracije i izvršena je većina ubojstava. U navedenim državama najviše je narušen parcijalni režim građanskih prava, osobito pojedinačnih prava zaštite koja bi trebala osiguravati pravnu zaštitu života, slobode i vlasništva, kao i zaštitu života od nezakonitog uhićenja, progonstva, mučenja ili neovlaštenog upletanja u osobni život, kako od strane države

tako i od strane privatnih ili protuvladinih organizacija ili pojedinačnih aktera. Druga po veličini manjkavost demokracije odnosi se na režim stvarne moći vladanja, jer u navedenim državama izvanustavni akteri donose odluke u domenama politika za koje su zainteresirani. Kada uz pomoć novca i glasačke mašinerije narkokarteli omogućavaju da na kompetitivnim izborima budu izabrani njihovi kandidati, do stvaranja domena dolazi ustavnim putem. No puno češće prijetnjama, zastrašivanjem, otmicama, kao i mitom i korupcijom stvaraju neustavne domene, te zastrašeni, ucijenjeni ili potkupljeni meksički političari donose odluke koje pogoduju meksičkim narkokartelima.

Političku situaciju u Meksiku Amerikanci smatraju ozbiljnom prijetnjom vlastitoj sigurnosti. Posebno ih zabrinjava situacija u saveznom državama u blizini granice sa SAD-om, a koja odgovara definiciji narkodemokracije, tj. defektne demokracije u kojoj izvanustavni narkoakteri uzrokuju manjkavosti u funkcioniranju parcijalnih režima demokracije. No sve je očiglednije da se pod utjecajem bogatstva i moći narkokartela cjelokupnim političkim sustavom, ekonomijom i društvom šire iskrivljene vrijednosti. Pod pretpostavkom da bi se problemi šest navedenih saveznih država mogli prelići i na ostale meksičke savezne države, iznosimo opravdan strah za budućnost meksičke demokracije i mogućnost da se Meksiko pretvori u narkodemokraciju na cjelokupnom državnom teritoriju.

LITERATURA

- Bejarano, A. M., Pizarro, E. (2005) From "Restricted" to "Besieged". The Changing Nature of the Limits to Democracy in Colombia, u: F. Hagopian, S. Mainwaring, ur., *Third wave of democratization in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bonner, C. R. (2010) The New Cocaine Cowboys – How to defeat Mexico's Drug Cartels. *Foreign Affairs* 89 (4), July/August.
- Cepeda Ulloa, F. (2003) Colombia – The Governability Crisis, u: J. Dominguez, M. Shifter, ur., *Constructing Democratic Governance in Latin America*. Baltimore/London: The Johns Hopkins University Press.
- International Crisis Group (2007) *Colombia's new armed groups*, Latin America Report, no. 20, 10th May.
- Dugas, J. (2006) Colombia, u: H. Vanden, G. Prevost, ur., *Politics of Latin America*. Oxford: Oxford University Press.
- Hamilton, N. (2006) Mexico, u: H. Vanden, G. Prevost, ur., *Politics of Latin America*. Oxford: Oxford University Press.
- Kos-Stanišić, L. (2008) Narkodemokracija kao oblik defektne demokracije: slučaj Kolumbije. *Politička misao* 45 (3-4): 91-117.
- Kos-Stanišić, L. (2009) *Latinska Amerika – povijest i politika*. Zagreb: Golden marketing/Tehnička knjiga.
- Kos-Stanišić, L. (2010) *Latinska Amerika i suvremeni svijet*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Comision Nacional (2010) *La reintegración: logros en medio de rearmes y dificultades no resueltas*. Bogota: Informe de Comision Nacional de Reparacion y Reconciliacion.
- Magaloni, B. (2005) The Demise of Mexico's One-Party Dominant Regime, u: F. Hagopian, S. Mainwaring, ur., *Third wave of democratization in Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Merkel, W. (2004) Ukotvljene i manjkave demokracije. *Politička misao* 41 (3): 80-104.
- O'Neil, S. (2009) The Real War in Mexico: How Democracy Can Defeat the Drug Cartels. *Foreign Affairs* 88 (4), July/August.
- Loaeza, S. (2002) El tripartidismo mexicano: el largo camino hacia la democracia, u: M. Cavarozzi, J. M. A. Medina, ur., *El asedio a la politica*. Rosario: Homo Sapiens Ediciones.
- Serrano, M. (2000) *Transnacional Crime in the Western Hemisphere*, u: J. Dominguez, ur., *The Future of Inter-American Relationship*. London/New York: Routledge.
- Yopo, B. (2000) Hemispheric Security: Toward the Twenty-First Century, u: J. Dominguez, ur., *The Future of Inter-American Relationship*. London/New York: Routledge.
- Članci s web-stranica:**
- "Global Peace Index: 2010 Methodology, Results & Findings"
- 14 periodistas asesinados en mexico durante 2010, www.wradio.com.mx
- Colombia ante el rato de los nuevos paramilitares, www.infolatam.com, objavljeno 23. 1. 2011.
- Cuatro anos de la guerra contra el narco en Mexico: que se consiguio?, www.bbc.mundo, objavljeno 7. 12. 2010.
- Doce mitos de la guerra contra el narco*, <http://www.nexos.com.mx>

- EEUU anuncia envio de tropas a frontera con Mexico, www.bbc.mundo, objavljeno 20. 7. 2010.
- <http://insightcrime.org/criminal-groups/colombia>
- <http://www.eluniversal.com.mx/ecciones/congreso.html>
- <http://www.visionofhumanity.org>
- La guerra del narco en Mexico: "Made in USA", www.bbc.mundo, objavljeno 17. 12. 2010.
- La Iglesia mexicana y la "tentacion" del narco, www.bbc.mundo, objavljeno 9. 11. 2010.
- List of countries by homicide rate, www.wikipedia.org
- Mexican Drug Cartels: An Update, May 17, 2010, Stratfor global intelligence, <http://stratfor.com>
- Mexico and the Cartel Wars in 2010, Dec 16, 2010, <http://stratfor.com>
- Mexico cuenta mas muertos por la "violencia extrema", <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 12. 1. 2011.
- Mexico en la era del narco, <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 22. 9. 2008.
- Mexico igual que Colombia?, www.bbc.mundo, objavljeno 9. 9. 2010.
- Que carteles da la droga quedan en Mexico?, <http://news.bbc.co.uk>, objavljeno 18. 12. 2009.
- Suman 3000 muertos en Ciudad Juarez en 2010, www.lapolicia.com, objavljeno 15. 12. 2010.
- Thinking the unthinkable: Amid drug-war weariness, Felipe Calderon calls for a debate on legalisation, www.economist.com, objavljeno 12. 8. 2010.
- U.S.-Latin American Relations: A Look Ahead, www.state.gov, objavljeno 6. 1. 2011.

Mexico – A New Narco-Democracy in Latin America?

SUMMARY In this paper, the author analyses the democratic transition and the first decade of the Mexican democracy. She points out that the democratic transition took place parallel with a huge expansion of the drug business, which caused the creation of extra-constitutional actors – drug cartels. The situation is particularly pressing in six Mexican federal states where the drug cartels cause deficiencies in the functioning of the majority of partial regimes of constitutional democracy. The conclusion raises fears that the collapse of democracy might extend to other federal states and that Mexico could turn into a narco-democracy in its entire national territory.

KEYWORDS Mexico, defective democracy, democratic transition, narco-democracy